

УДК 330.123.6:631.3(477)

Вислободська Г.П.
аспірант кафедри статистики та аналізу
Львівського національного аграрного університету

КЛАСИФІКАЦІЯ ПОСЛУГ У СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ УКРАЇНИ

CLASSIFICATION OF SERVICES IN AGRICULTURE OF UKRAINE

АНОТАЦІЯ

Досліджено теоретичні та практичні аспекти діяльності сільськогосподарських підприємств на ринку послуг. Висвітлено взаємозв'язки ринку послуг та галузі сільського господарства. Подано класифікацію послуг в сільському господарстві України. Виділено поняття «виробнича послуга» та показана її роль в діяльності сільськогосподарського підприємства.

Ключові слова: сільське господарство, послуга, ринок послуг, виробничі послуги, сільськогосподарське підприємство.

АННОТАЦИЯ

Исследованы теоретические и практические аспекты деятельности сельскохозяйственных предприятий на рынке услуг. Освещены взаимосвязи рынка услуг отрасли сельского хозяйства. Представлена классификация услуг в сельском хозяйстве Украины. Выделено понятие «производственная услуга» и показана ее роль в деятельности сельскохозяйственного предприятия.

Ключевые слова: сельское хозяйство, услуга, рынок услуг, производственные услуги, сельскохозяйственное предприятие.

ANNOTATION

Theoretical and practical aspects of the activity agricultural enterprises in services market has been investigated. The paper deals with the relationship of services market and agriculture. Classification of services in agriculture Ukraine has been filed. The concept of «production services» was presented here and demonstrated its role in the activity of the agricultural enterprise.

Keywords: agriculture, services, services market, industrial services, agricultural enterprise.

Постановка проблеми. В останні десятиліття спостерігається зростання частки сфери послуг у світовій економіці. Україна як активний суб'єкт світової економіки не є винятком. Це зростання спричинило посилено інтерес до досліджень сфери послуг в контексті економіки. Безліч досліджень відомих вчених-економістів стосуються питань визначення теоретичних та практичних аспектів розвитку ринку послуг, проте майже всі вони оминають галузь сільськогосподарського виробництва. Однак саме сільське господарство є однією із найважливіших галузей економіки України в кризовий період, тому питання визначення місця, ролі та специфіки діяльності сільськогосподарського підприємства на ринку послуг є доволі актуальним. Виникає необхідність встановлення взаємозв'язків і впливу на економічний стан цих суб'єктів господарювання в цілому та результати діяльності окремого господарюючого суб'єкта зокрема.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значна когорта науковців займалися дослідженням діяльності суб'єктів господарювання у сфері послуг, зокрема Ф. Котлер [3], В. Мальченко [8], Р. Малері [1], Р. Норманн [9],

К. Лавлок [4], Т. Хилл [6], П. Зав'ялов [2] та ін. Однак свої дослідження вони фокусують на ринку послуг загалом, виокремлюють питання маркетингу і менеджменту послуг, і майже не висвітлюють питання розвитку ринку сільськогосподарських послуг. Тому, враховуючи перспективи розвитку та важливість аграрного сектора економіки для України, ці питання потребують ґрунтовного і детального дослідження.

Постановка завдання. На основі вищесказаного можна сформулювати завдання дослідження, яке полягає у розкритті основних теоретичних та практичних аспектів взаємозв'язку сфери послуг з аграрним виробництвом.

Виклад основного матеріалу. Досліджуючи сільське господарство України, більшість економістів-дослідників мають на увазі виробництво сільськогосподарської продукції, проте в економіці переплітаються усі галузі і сфери діяльності, кожна з яких доповнює одна одну і без їх тісного взаємозв'язку жодна з них не може функціонувати. Існує взаємозв'язок і між сферою послуг та сільськогосподарським виробництвом.

Насамперед варто визначити, що являє собою сфера послуг. В економічній літературі немає однозначності у визначенні поняття «послуга», існує безліч дефініцій цього поняття. Так, можна зустріти визначення послуги як діяльності або дії (складової частини діяльності); результату або продукту праці; блага, користі або вигоди; товару особливого виду; споживчої вартості, що не має уречевленої форми; нематеріальних активів; невідчутних дій; сукупності робіт тощо. Відомий економіст Ф. Котлер трактує послугу як «будь-який захід або вигоду, що одна сторона може запропонувати іншій і які в основному невідчутні і не призводять до оволодіння будь-чим» [3]. Сфера послуг – це сектор економіки, в якому здійснюється купівля-продаж послуг.

Сільське господарство – одна із найважливіших галузей народного господарства, адже воно забезпечує населення одним з найнеобхідніших елементів існування – продуктами харчування. Одночасно ця галузь виступає сировинною базою для промисловості.

Основною економічною одиницею агропромислового комплексу є сільськогосподарське підприємство.

Взаємозв'язок сфери послуг та галузі сільського господарства проявляється у тому, що

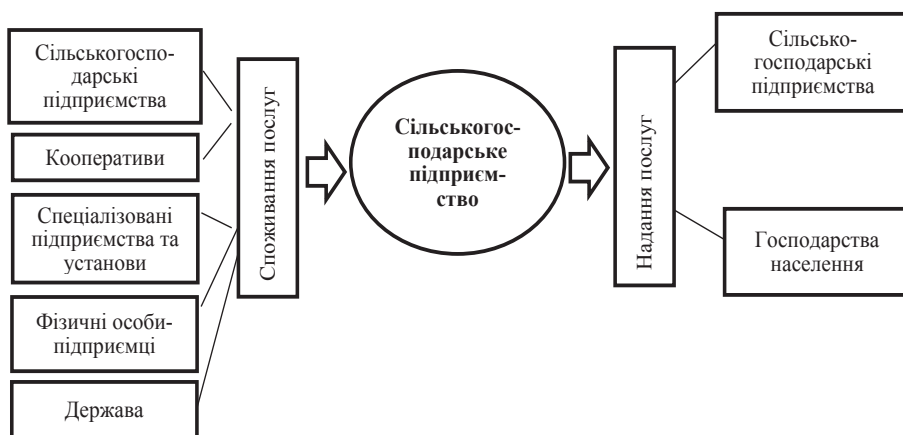

Рис. 1. Місце сільськогосподарського підприємства на ринку послуг

Джерело: власна розробка автора

для здійснення своєї господарської діяльності сільськогосподарські підприємства споживають послуги з одного боку та можуть виступати як їх продавці послуг – з іншого (рис. 1).

Аграрні підприємства набувають такі види послуг (рис. 2):

- виробничі послуги;
- послуги, що забезпечують діяльність підприємства;
- інші послуги.

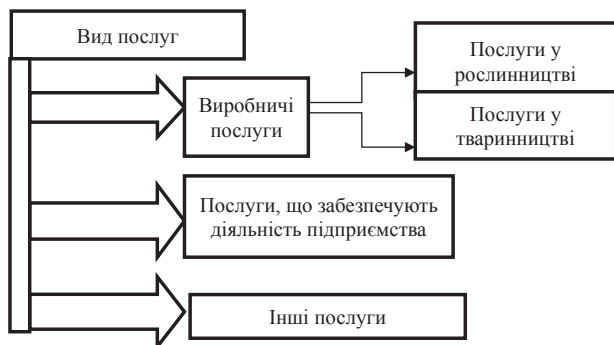

Рис. 2. Класифікація послуг, що споживаються сільськогосподарськими підприємствами

Джерело: власна розробка автора

Використання послуг може бути чи не бути пов'язаним з матеріальним товаром. Відповідно до цього критерію послуги поділяють на виробничі та невиробничі [3, с. 674].

Виробничі послуги – це особливий вид послуг, вони є незамінною ланкою виробничого процесу. За своїм значенням та роллю у процесі виробництва їх можна поставити на один щабель із ресурсами, з яких виготовляється готова продукція.

Виробничі сільськогосподарські послуги – це особливий вид послуг, оскільки без них неможливе виробництво сільськогосподарської продукції. За значенням для процесу виробництва їх можна поставити в один ряд із матеріальними ресурсами, оскільки, скажімо, без оранки, садіння та збирання урожаю неможливо отримати кінцевий результат – готову

сільськогосподарську продукцію. Послуги даного виду сільськогосподарські підприємства отримують шляхом самозабезпечення себе цими послугами або купують їх у інших сільськогосподарських підприємств чи кооперативів.

До невиробничих послуг віднесемо дві інші групи послуг: послуги, що забезпечують діяльність аграрного підприємства, та інші послуги, що ним споживаються.

До послуг, що забезпечують діяльність сільсько-

господарського підприємства, на нашу думку, варто віднести ті послуги, без яких функціонування підприємства є обмеженим чи взагалі неможливе, проте ці послуги не беруть безпосередньої участі у виробничому процесі. Сюди віднесемо бухгалтерські, дорадчі, юридичні послуги, послуги зі страхування посівів та майна підприємства тощо. Послуги даного виду підприємство отримує кількома способами:

- Прийняття на роботу спеціалістів, які забезпечуватимуть підприємство послугами: бухгалтера, зоотехніка, юриста тощо. Проте можливість утримувати велику кількість працівників мають не всі підприємства, тому відбувається

- Залучення спеціалістів зі сторони, від спеціалізованих підприємств та установ та фізичних осіб – підприємців. Під спеціалізованими підприємствами розуміються юридичні компанії та страхові компанії, банки тощо.

- Держава може надавати дорадчі послуги.

До інших послуг належать послуги, що не увійшли до двох попередніх категорій. Це послуги, що не беруть участі у процесі виробництва, не є надзвичайно необхідними для діяльності сільськогосподарського підприємства, але споживаються цими суб'єктами господарювання. До даної групи послуг належать перевезення адміністративного персоналу, надання путівок на відпочинок працівникам підприємства тощо.

Оскільки аграрне підприємство самостійно може «виготовляти» послуги для забезпечення власних потреб у них, то, відповідно, воно може виступати продавцем послуг для інших суб'єктів господарювання. Проте продаж послуг стосується лише першої категорії послуг – виробничих послуг. Лише послуги даної групи сільськогосподарське підприємство може надавати, а відповідно, і отримувати прибуток від діяльності з надання послуг.

Окрім сільськогосподарських підприємств виробниками сільськогосподарської продукції є також господарства населення. Як і агропідприємства, домогосподарства також є споживачами

послуг. Власне, вони використовують велику кількість послуг, зокрема медичні, освітні, послуги перукарень, транспортні послуги та інші споживацькі послуги. Проте в даному випадку будемо розглядати ці суб'єкти господарювання у контексті виробництва продукції сільськогосподарства.

Для виготовлення сільськогосподарської продукції господарства застосовують виробничі сільськогосподарські послуги. Вони можуть самостійно забезпечувати свої потреби у виробничих послугах чи споживати послуги зі сторони. Але, враховуючи обмеженість їхніх ресурсів, в більшій мірі фінансових, ці суб'єкти господарської діяльності здебільшого купують виробничі послуги. Варто зазначити, що у багатьох випадках сільськогосподарські підприємства є єдиними надавачами послуг сільському населенню. У цьому проявляється певне соціальне значення діяльності сільськогосподарських підприємств у сфері послуг.

Висновки. На основі викладеного можна зробити такі висновки:

1. Сфера послуг нерозривно пов'язана з сільськогосподарським виробництвом. Сільськогосподарські підприємства є активними учасниками ринку послуг, де одночасно можуть виступати як у ролі споживачів, так і в ролі виробників послуг. Без споживання виробничих послуг неможливий процес виробництва сільськогосподарської продукції, а отже є неможливим й існування самого сільськогосподарського підприємства.

2. Сільськогосподарські підприємства є споживачами виробничих послуг, послуг, що забезпечують функціонування підприємства та

інших послуг, що не пов'язані з їхньою виробничою діяльністю та виступають продавцями виробничих сільськогосподарських послуг.

3. Діяльність сільськогосподарських підприємств у сфері послуг має і певне соціальне значення. Так, у багатьох випадках сільськогосподарські підприємства є єдиними надавачами послуг сільському населенню.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Ворачек Х.О. Состоянии теории маркетинга услуг // Проблемы теории и практики управления. – 2002. – № 1. – С. 99-103.
2. Завьялов П.С. Формула успеха. Маркетинг : (Сто вопросов о том, как эффективно действовать на внешнем рынке) / П.С. Завьялов, В.Е. Демидов. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : Международные отношения, 1991. – 416 с.
3. Котлер Ф. Основы маркетинга. Краткий курс / Ф. Котлер. – М. : Изд. дом «Вильямс», 2007. – 656 с.
4. Лавлюк К. Маркетинг послуг : персонал, технологии, стратегии / К. Лавлюк. – М. : Вильямс, 2005. – 1008 с.
5. Любіцева О.О. Ринок туристичних послуг / О.О. Любіцева. – К. : Альтарс, 2002. – 436 с.
6. Маркова В.Д. Маркетинг услуг / В.Д. Маркова. – М. : Финансы и статистика, 1996. – 126 с.
7. Менеджмент у сфері послуг pidruchniki.com [Електронний ресурс] : [Интернет-портал]. – Електронні дані. – [Київ : Український Інтернет холдинг]. – Режим доступу : http://pidruchniki.com/12470726/menedzhment/rol_sferi_poslug_ekonomichniy_sisemi_krayini. – Назва з екрана.
8. Моргулець О.Б. Менеджмент у сфері послуг : навч. посіб. / О.Б. Моргулець. – К. : Центр навч. літ., 2012. – 384 с.
9. Service Management : Strategy and Leadership in Service Business, 3rd Edition. Richard Normann. ISBN: 978-0-471-49439-3. 256 pages. January 2001.